

Тетяна Олександрівна БОРЕЦЬ,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, Київ, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Проблема протидії корупції в нашому суспільстві сьогодні є однією з найактуальніших для України. Адже корупція обмежує конституційні права та свободи людини і громадянина, заважає нормальному функціонуванню державного апарату, гальмує просування в державі соціально-економічних реформ, сприяє розвитку організованої злочинності, підриває довіру до влади, негативно відбивається на міжнародному авторитеті країни тощо.

На жаль, в Україні корумповані відносини все більше витісняють правові, етичні відносини між людьми і поступово трансформуються у звичайну норму поведінки, що, безумовно, загрожує її майбутньому. Протягом останнього часу надзвичайно складна соціально-економічна й політична ситуація, анексія частини території країни та сепаратистські прояви в окремих її регіонах, зумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, звели нанівець і без того не зовсім ефективну державну антикорупційну політику, що не дає підстав для оптимістичного прогнозу щодо зменшення рівня поширення корупції в Україні.

Тут слід зазначити, що жодна з країн світу не має повного імунітету від корупції – вони відрізняються лише її обсягами, характером її проявів та масштабом впливу на соціально-економічну та політичну ситуації. У тих країнах, де корупція поширена значною мірою, вона із соціальної аномалії перетворюється на правило і виступає звичним засобом вирішення проблем, стає нормою функціонування влади і способом життя значної частини членів суспільства. В країнах, де вона зустрічається порівняно рідко, корупція у громадській свідомості асоціюється з великим злом для держави та її громадян і не справляє суттєвого впливу на суспільне життя [1].

У той же час у нашій країні так званий рівень сприйняття корупції є надто низьким. Адже відповідно до щорічного рейтингу, який обнародує міжнародна організація Transparency International, за визначеним критерієм Україна посіла 131 місце зі 176 країн. При цьому наша держава дещо покращила минулорічні показники [2].

Цьому з поміж іншого сприяло прийняття Верховною Радою України ряду антикорупційних законів, спрямованих на формування новітньої платформи боротьби з корупцією, запровадження електронного декларування, а також створення ряду нових правоохоронних органів, таких, як Державне бюро розслідувань і Національне антикорупційне бюро.

Крім цього, позитивним кроком в антикорупційній діяльності можна вважати підписання Украї-

ною Конвенції ООН проти корупції 11 грудня 2003 року. Також на державному рівні здійснено ряд заходів антикорупційного спрямування, в тому числі реформа кримінального судочинства, судова, податкова та адміністративна реформи, вдосконалено механізм доступу громадян до публічної інформації, в тому числі даних про осіб, які вчинили корупційні правопорушення.

В той же час, як зазначають міжнародні експерти, прориву у подоланні корупції, нажаль не відбулося. У діяльності новостворених органів мають місце системні недоліки, основними з яких є відсутність чіткості в розмежуванні підслідності між ними, а також підпорядкування різним гілкам влади (Прем'єр-міністру України та Президенту України відповідно).

Відтак, практичних зрушень в напрямку подолання корупції ще надто мало, а застосовані засоби протидії корупції поки що виявляються малоефективними. Кількість корупційних правопорушень зростає, а кількість зареєстрованих злочинів і засуджених осіб, пов'язаних з корупцією, абсолютно не відповідає дійсному поширенню цього негативного явища. Вважається, що звітність про стан протидії корупції є недосконалою з огляду відсутності загально визначених критеріїв оцінки корупції, ефективності взаємодії правоохоронних органів з іншими органами державної влади у висвітленні цієї інформації.

Корупція дуже часто є найкращим способом боротьби з бюрократією. Через складність і запутаність надання послуг українськими органами влади в багатьох випадках саме хабарі допомагають вирішити певну справу. Українська система управління по суті залишилася радянською, і вона не спроможна ефективно працювати в умовах ринкової економіки. Корупційні прояви, що перетворилися на своєрідний ринковий механізм, роблять її більш гнучкою.

При цьому слід зазначити, що більшість законодавчих ініціатив у сфері антикорупційної політики спрямовані на посилення відповідальності особи за вчинення корупційного діяння, що безпосередньо впливає на збільшення корупційних явищ: підвищується рівень відповідальності – підвищується рівень ризик притягнення до відповідальності – зростає корупція. Але такі заходи впливають на наслідки корупції, а не на їх причини. Кардинально змінити ситуацію можна лише шляхом усунення корупційних можливостей у чинному українському законодавстві, яке містить багато прогалин, можливостей «обходу» тієї чи іншої норми, ряд колізійних норм.

Особливу загрозу національній безпеці становить політична корупція – це корумповані форми політичної боротьби кланів, політичних еліт, партій, груп і окремих осіб за владу, що підриває фундаментальні основи функціонування суспільства і держави. Політична корупція здійснюється правлячою елітою для захоплення і утримання влади, нейтралізації політичних конкурентів шляхом зовні легітимного, а фактично незаконного заволодіння державними ресурсами для їх використання на власні політичні цілі під майбутні «дивіденди».

При цьому очевидно, що корупція, як економічна проблема, породжена участю державних чино-

вників у комерційній діяльності для одержання особистого чи корпоративного прибутку, використанням службового становища для «перекачування» державних коштів та матеріальних цінностей у комерційні структури; надання пільг для своєї корпоративної групи (політичної, національної, кланової та ін.) з відтягненням державних ресурсів, лобіюванням при прийнятті нормативних актів в інтересах певних угруповань тощо.

Проблем протидії корупції в українському суспільстві достатньо, і питання щодо їх подолання та посилення тиску на корупційну складову стає дедалі актуальнішим й необхідним для України.

Список бібліографічних посилань

1. Корупція в Україні: причини поширення та механізми протидії/С. В. Дрьомов, Ю. Г. Кальниш, Д. Б. Клименко ті ін.; за ред. Ю. Г. Кальниша. Київ: Пріоритети, 2010. 88 с. URL: <http://sd.net.ua/2012/03/08/korupciya-v-ukrayini-vstup.html> (дата звернення: 13.02.2017).

2. Україна залишилася в другій сотні індексу сприйняття корупції – Transparency International // Радіо Свобода: офіц. сайт. 25.01.2017. URL: <http://www.radiosvoboda.org/a/news/28256274.html> (дата звернення: 13.02.2017).

Одержано 14.02.2017